

POSTANOWIENIE

Dnia 28 kwietnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z odwołania S. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J.

o emeryturę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 kwietnia 2016 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 22 kwietnia 2015 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w [...] wyrokiem z dnia 22 kwietnia 2015 r. oddalił apelację wniesioną przez ubezpieczonego S. K. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 15 października 2014 r., oddalającego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. z dnia 13 stycznia 2014 r., którą organ rentowy odmówił przyznania ubezpieczonemu prawa do emerytury w wyniku ustalenia, że nie przepracował on co najmniej 15 lat w warunkach szczególnych.

Ubezpieczony S. K. wniósł do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 22 kwietnia 2015 r., zaskarżając ten wyrok w

całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest: art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 k.p.c., art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 278 § 1 k.p.c. w związku z art. 217 § 1 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, to jest art. 184 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i w związku z § 1 ust. 2 i ust. 3 pkt 1, § 2, § 3 i § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego i oczywistą zasadność skargi, a także na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości. Wyjaśnił przy tym, że istotnym zagadnieniem prawnym jest potrzeba wyjaśnienia dopuszczalności przyjmowania przez sąd drugiej instancji za własne ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, czy - jak w niniejszej sprawie - wyłącznie podzielenie przez sąd drugiej instancji ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, w sytuacji zgłoszenia w apelacji zarzutu sprzeczności istotnych ustaleń faktycznych, oraz czy w związku z tym wynikający z art. 378 § 1 k.p.c. nakaz rozważenia zarzutów apelacji nie skutkuje obowiązkiem przeprowadzenia przez Sąd drugiej instancji własnej oceny materiału dowodowego w zakresie zgłoszonego zarzutu, która powinna znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu wyroku.

Skarżący podkreślił równocześnie, że powszechny jest pogląd wyrażany w orzecznictwie, że sąd drugiej instancji winien rozważyć podniesione w apelacji zarzuty i dokonywać własnych ustaleń (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 sierpnia 2001 r., III CKN 393/01; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 r., V CKN 1348/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 2001 r., V CKN 243/00; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2002 r., II CKN 615/00). Dodał też, że jednocześnie akceptowalne jest ograniczenie się przez sąd drugiej instancji do stwierdzenia przyjęcia za swoje ustaleń sądu pierwszej instancji (tak wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98). W takich sytuacjach - gdy zarzuty apelacyjne dotyczą bezpośrednio ustaleń faktycznych -

wymagane wydaje się zobligowanie sądu drugiej instancji do przeprowadzenia gruntownej oceny materiału dowodowego, a nie ogólne stwierdzenie, że podziela się ustalenia faktyczne sądu pierwszej instancji oraz dokonaną przez ten sąd ocenę dowodów oraz ocenę materialnoprawną roszczenia.

Zdaniem skarżącego, z powyższych względów skargę kasacyjną można uznać również za oczywiście uzasadnioną (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Skarżący podniósł ponadto, że w sprawie istnieje również potrzeba wykładni przepisów art. 184 ust. 1 pkt 1 i 2 w związku z art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z poz. 12, Działu XIV oraz poz. 78, Działu III - wykazu A, stanowiącego załącznik nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, budzących poważne wątpliwości, a przy tym występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie: czy osoba wykonująca w rzeczywistości prace jako „oczyszczacz mechaniczny spawanych elementów”, wykonując te prace równocześnie w trakcie spawania lub zaraz po spawaniu, za pomocą szlifierek, na stanowisku znajdującym się bezpośrednio przy stanowisku spawacza, ale w ciągu produkcyjnym (technologicznym) obejmującym czynności związane z procesem spawania, mieści się w określeniu „prace przy spawaniu”, ujętym w wykazie A w Dziale XIV, pkt 12 oraz w określeniu „szlifowanie wyrobów”, ujętym w wykazie A w Dziale III, pkt 78 - powołanego powyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. i w rezultacie, czy może być kwalifikowana jako praca w szczególnych warunkach.

Zdaniem skarżącego, wykładnia powołanych przepisów wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, czego przykładem są orzeczenia sądów apelacyjnych oraz Sądu Najwyższego: wyrok z dnia 29 stycznia 2008 r., I UK 192/07, wyrok z dnia 27 stycznia 2012 r., II UK 103/11, czy wyrok z dnia 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1),

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada też przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, skarżący ma w tym zakresie obowiązek wywiedzenia i uzasadnienia występującego w sprawie problemu prawnego w sposób zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (por. pośród wielu postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, niepublikowane; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 296/11, LEX nr 1214580; z dnia 11 czerwca 2013 r., II UK 71/13, LEX nr 1331300). Oznacza to w praktyce, iż zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPIUS 1997 nr 3, poz. 39 i

postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga z kolei od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W przypadku powoływania się na rozbieżności w orzecznictwie konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłyby odmiennie wykładany. Należy również podkreślić, iż nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) ani nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1

k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Skarga jest natomiast oczywiście uzasadniona, jeżeli zaskarżone tą skargą orzeczenie zapadło wskutek oczywistego naruszenia prawa, zaś oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z jego brzmieniem albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2001 r., I PKN 15/01, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 494 oraz z dnia 17 października 2001 r., I PKN 157/01, OSNP 2003 nr 18, poz. 437), jest możliwe do przyjęcia tylko wówczas, gdy orzeczenie jest niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami prawa (por. orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 1963r, II CZ 3/63, OSPiKA 1963 nr 11, poz. 286). Powołanie się przez autora skargi kasacyjnej na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje go zatem do przedstawienia wyводу prawnego zmierzającego do wykazania kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, co daje podstawy do uznania skargi za oczywiście uzasadnioną, tj. podlegającą uwzględnieniu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2009 r., II PK 223/09, LEX nr 585777 oraz z dnia 3 lutego 2010 r., II PK 304/09, LEX nr 602695). Innymi słowy, jeżeli skarżący powołuje się na oczywistą zasadność skargi, to powinien zawrzeć w niej wywód prawny, z którego ta oczywista zasadność będzie wynikała. Ma to być przy tym zasadność łatwo dostrzegalna już nawet przy pobieżnej lekturze skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2010 r., V CSK 459/09, LEX nr 602638).

Odnosząc się w pierwszej kolejności do sformułowanego przez skarżącego pytania, nazwanego przez niego istotnym zagadnieniem prawnym, Sąd Najwyższy jest zdania, że nie spełnia ono przedstawionych wyżej kryteriów określających tę przesłankę przedsądu. Jak bowiem przyznał sam skarżący, powołując

reprezentatywne w tym zakresie orzecznictwo Sądu Najwyższego, za powszechnie akceptowany należy uznać pogląd, że sąd drugiej instancji powinien rozważyć podniesione w apelacji zarzuty oraz dokonywać własnych ustaleń faktycznych (por. w szczególności uzasadnienie mającej moc zasady prawnej uchwały składu siedmiu sędziów z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008 nr 6, poz. 55). Z poglądem tym, wbrew odmiennemu stanowisku skarżącego, nie pozostaje jednak w sprzeczności również przyjmowane i akceptowane w judykaturze stanowisko, iż sąd drugiej instancji ma możliwość przyjęcia za własne ustaleń faktycznych sądu pierwszej instancji, jeśli tylko zostanie to odpowiednio uzasadnione i poparte stosownym wywodem (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2013 r., II PK 300/12, LEX nr 1341270). Przedstawiony przez skarżącego problem został zatem rozstrzygnięty w orzecznictwie Sądu Najwyższego, natomiast sam skarżący nie przedstawił żadnych argumentów, które mogłyby wpłynąć na przyjęcie odmiennego stanowiska w tym zakresie. Co jednak szczególnie istotne, lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje na to, że Sąd drugiej instancji w pierwszej kolejności przeprowadził własną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego i na tej podstawie dokonał także własnych ustaleń faktycznych. Nie przyjął więc ustaleń faktycznych Sądu pierwszej instancji, lecz jedynie skonkludował w podsumowaniu własnych ustaleń, że podziela tożsame z nimi ustalenia faktyczne tego Sądu oraz dokonaną przez ten Sąd ocenę dowodów i ocenę materialnoprawną roszczenia. Z tej przyczyny należy więc stwierdzić, że przedstawiony przez skarżącego problem nie pozostaje także w związku z rozpoznawaną sprawą.

Nie można również mówić o potrzebie wykładni bądź o występowaniu w niniejszej sprawie istotnego zagadnienia dotyczącego kwestii zakwalifikowania jako wykonywanej w szczególnych warunkach pracy na stanowisku „oczyszczacza mechanicznego spawanych elementów”. W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest bowiem jednolity pogląd, że zawarte w wykazie A, Dziale XIV, poz. 12 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. określenie „prace przy spawaniu” obejmuje wyłącznie prace wykonywane w przebiegu procesu spawania, a więc czynności związane funkcjonalnie (przedmiotowo) ze spawaniem (por. powołane przez skarżącego wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29 stycznia

2008 r., I UK 192/07, OSNP 2009 nr 5-6, poz. 79, z dnia 27 stycznia 2012 r., II UK 103/11, LEX nr 1130388 oraz z dnia 15 grudnia 2011 r., II UK 106/11, LEX nr 1130389, a także wyrok z dnia 8 czerwca 2011 r., I UK 393/10, LEX nr 950426). Sąd Najwyższy uznaje w związku z tym, że prace polegające na czyszczeniu elementów po spawaniu lub obejmujące czynności wykończeniowe po jego zakończeniu, podobnie jak prace ślusarskie polegające na przygotowaniu materiałów do spawania, nie mogą być uznane za pracę „przy spawaniu”, jeśli w toku tych czynności nie były wykonywane prace spawalnicze. To bowiem praca przy spawaniu i wycinaniu elektrycznym, gazowym oraz atomowowodorowym została uznana w przepisach rozporządzenia za pracę o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości, a nie jakakolwiek inna praca składająca się - obok pracy spawalniczej - na ostateczny rezultat całego procesu produkcyjnego. Tylko taka wykładnia pozostaje zaś w zgodzie z art. 32 ust. 2 i 4 ustawy emerytalnej w związku z § 2 ust. 1 rozporządzenia, uznających za pracę w szczególnych warunkach wyłącznie zatrudnienie przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku.

Natomiast - również podnoszona w ocenianym wniosku - kwestia dotycząca zakwalifikowania pracy „oczyszczacza mechanicznego”, oczyszczającego elementy spawane przy pomocy szlifierek, które były podstawowym narzędziem na tym stanowisku, jako pracy polegającej na „szlifowaniu wyrobów” wymienionej w Dziale III, poz. 78 wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., pozostaje poza ustaleniami faktycznymi niniejszej sprawy, którymi, zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy jest związany w postępowaniu kasacyjnym, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznej ocenie musiałby uwzględnić owe ustalenia faktyczne przy rozstrzyganiu zarzutów naruszenia prawa materialnego. Z ustaleń tych wynika zaś, że skarżący był zatrudniony jako ślusarz wykonujący, jak sam twierdził, pracę „oczyszczacza mechanicznego spawanych elementów” (a nie szlifierza), wiążąc te

czynności wyłącznie z pracą „przy spawaniu”, oraz że pracy polegającej na „szlifowaniu wyrobów” nie potwierdził jakimikolwiek dowodami.

Ostatecznie, skarga kasacyjna nie jest też oczywiście uzasadniona. W tym zakresie Sąd Najwyższy zauważa, że skarżący łączy tę przesłankę przedsądu z wystąpieniem istotnego zagadnienia prawnego. Tymczasem, już tylko z samej przedstawionej wyżej istoty ustawowych przesłanek przedsądu, przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 4 k.p.c., wynika, że co do zasady nie mogą one występować jednocześnie. Jeżeli bowiem w sprawie rzeczywiście występuje istotne zagadnienie prawne, od którego rozstrzygnięcia zależy wydanie prawidłowego orzeczenia co do istoty sprawy, to z natury rzeczy ewentualny błąd orzeczniczy popełniony przez Sąd drugiej instancji nie może mieć charakteru oczywistego i podstawowego. Skarga kasacyjna nie może być, z kolei, uznana za oczywiście uzasadnioną, jeżeli o występowaniu tej przesłanki miałoby świadczyć naruszenie przepisów prawa, których wykładnia nasuwa tak duże wątpliwości, iż konieczne jest ich wyjaśnienie przez Sąd Najwyższy w ramach sformułowanego w tej sprawie zagadnienia prawnego (por. pośród wielu postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 27 stycznia 2011 r., II PK 247/10, LEX nr 1274964).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, iż skarżący nie wykazał potrzeby rozpoznania jego skargi kasacyjnej. Dlatego, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i § 11 ust. 2 w związku z § 12 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.